

חשיבות נושא הסדרת אמצאת שירות בדיני עבודה

נושא אמצאת השירות מהווה נדבך מרכזי בחברות טכנולוגיה כמו גם בתעשייה מסורתית. אמצאות שמתגבשות לכלל פטנטים בתחומים הנדסיים פרי מוחם הקודח של טכנאים, הנדסאים ומהנדסים בחברות שירות וייצור מהוות נכס בעל חשיבות כלכלית למעסיק. אמצאת שירות היא אמצאה של עובד, שהומצאה במהלך עבודתו ועקב עבודתו.

ויתור העובד על בעלות באמצאה אינה פוגעת בזכותו הקוגנטית לתמורה. יתרה מכך וכפי שעולה מפרשת אקטליס¹, גם אם העובד ויתר על זכותו לתגמול, לא ברור אם לויתור זה תוקף מחייב. באין הסכמה על גובה התגמול בגין אמצאה, רשאי העובד לפנות לוועדה לענייני פיצויים ותמלוגים שבראשה עומד שופט מבית המשפט העליון, רשם הפטנטים, ונציג מהאקדמיה על מנת שזו תקבע את התמורה המגיעה לו. למותר לציין שוועדה זו הינה וועדה מקצועית לעניין האמצאה והגלום בה. וועדה זו רואה בזכות לתמלוגים כזכות בסיסית, בדומה לזכות לשכר מינימום.

כפי שהוזכר בפרשת אוריין², ההסכם המסדיר את זכויות המעביד והעובד באמצאת שירות יכול להיערך – בדומה לכל חוזה אחר – בכתב, בע"פ או בהתנהגות. כיום, הזכויות הקנייניות בפטנט לרוב מוסכמות ומפורטות בחוזה ההעסקה ואילו התייחסות חוזית לעצם זכותו של העובד לתגמול ושיעורו של תגמול זה, מניסיונו לעיתים נעדרת.

על-כן, חוזה ששותק בעניין קביעת תמלוגים באופן ברור, עלול לגרור את המעסיק להליך למול הוועדה שעשויה לפסוק פיצויים גבוהים שאינם ברוח הסכם ההעסקה. מעסיק הנוהג כך, למעשה מוותר על זכותו הראשונית בקביעת התמלוגים לעובד הממציא. לעניין גובה הפיצויים, הוועדה קבעה בפרשת אקטליס שהקריטריון לגובה הפיצוי אינו תלוי רק בשימוש בפועל בנושא האמצאה אלא עצם אפשרות ניצול האמצאה ולכן חשיבות הסדרת הנושא מראש בחוזה העבודה ברורה.

^[1] (החלטת הוועדה לענייני פיצויים ותמלוגים על פי סעיף 109 לחוק הפטנטים, תשכ"ז-1967, ראה:

[http://www.justice.gov.il/NR/rdonlyres/B0E76FC1-F427-44E8-91B9-\(653EAC834229/18740/ilani03022010.doc](http://www.justice.gov.il/NR/rdonlyres/B0E76FC1-F427-44E8-91B9-(653EAC834229/18740/ilani03022010.doc)

^[2] הפ (ת"א) 37225-02-11 אוריין ש.מ. בע"מ נ' יעל בונה, ניתן ביום 24.7.12.